

U susret kongresu pronalazača

TUTORI U FORUMIMA SAVEZA PRONALAZAČA

U forumima Saveza pronalazača ima vrlo, vrlo malo pronalazača. Pronalazačima su postavljeni tutori. Tako je to već godinama i godinama. Ne treba sumnjati u političku ispravnost, u patriotizam, u dobre namere i u ljudsku čestitost tih naših tutora. Međutim, uveren sam da je tutorisanje nad pronalazačima neopravdano i vrlo štetno, da predstavlja uvredljivo omalovažavanje pronalazačke baze. Naravno, naši tutori ne misle da je njihova vlast nad Savezom pronalazača društveno štetna i da predstavlja uvredljivo omalovažavanje pronalazača. Ali, mnogi pronalazači misle kao ja.

Zbog prilično raširenog omalovažavanja pronalazača, zbog raširenog uverenja da je tutorisanje nad pronalazačima objektivna društvena potreba, moglo bi se dogoditi da i na predstojećem kongresu pronalazača odlučujući uticaj zadobiju **nepronalazači**. Znači, još u toku priprema za kongres treba se pozabaviti dilemom o kojoj je ovde reč: da li su u pravu oni koji smatraju da je tutorisanje nad pronalazačima štetno i uvredljivo ili su u pravu oni koji smatraju da je to tutorisanje zdrava društvena potreba. A na samom kongresu trebalo bi ovu dilemu definitivno razrešiti.

Mislim da bismo trebali da u ovom razrešavanju budemo korektni jedni prema drugima. A mi, koji smatramo da tutorisanje nad pronalazačima treba da se prekine, morali bismo postupati tako da svima bude jasno da ne vršimo napad na dostojanstvo naših tutora, već samo da branimo dostojanstvo pronalazača, da sebe i društvo branimo od štetnih posledica pogrešne organizovanosti u oblasti pronalazaštva.

Pravi problemi pronalazaštva

To što su u forumima Saveza pronalazača uglavnom nepronalazači, a zastupljenost pronalazača, po broju i još više po uticaju, gotovo simbolična - to je samo jedan od pokazatelja pogrešne organizovanosti, neorganizovanosti, neznanja i mnogih nerazrešenih dilema u oblasti pronalazaštva. Odlaganje nepronalazača (ne svih) iz pronalazačkih foruma ne znači samo po sebi ništa naročito. Pravi problemi su važni, važno nam je da stvorimo takav Savez pronalazača koji će biti sposoban da odigra značajnu ulogu u stvaranju što povoljnijih uslova za maksimalni doprinos pronalazača tehnološkom progresu. Neka ovde ti važni problemi budu samo nogovešteni (detaljnija razmatranja ovde ipak nisu moguća) nizom pitanja koja slede:

- Žan Žak Šrajber u poznatom delu "Američki izazov" tvrdi da je jedina prava i zdrava dobit, i za preduzeće i za društvo, ona dobit koja je plod inovacije. Mnoge činjenice potvrđuju da se na Zapadu, i državni organi i najviši rukovodioci, najozbiljnije odnose prema ovoj Šrajberovoj istini o jedinoj pravoj i zdravoj dobiti. Činjenica je, dalje, da na Zapadu ne prepuštaju ta pitanja u potpunosti na milost i nemilost tržišnih prilika i neprilika, za što se mogu navesti mnogi konkretni dokazi, kao na primer: Miteranova inicijativa "Eureka", posebna komisija američke vlade za preuzimanje pronalazaka iz oblasti energetike... U vezi sa svim ovim: Šta o Šrajberovoj istini misle naši političari, rukovodioci komora i privrednih organizacija? Imaju li oni izgrađene lične stavove po tim pitanjima? Imaju li oni nekakve predstave o tome u kolikoj meri pitanje primene inovacija treba da se rešava slobodnim dejstvom tržišnih mehanizama, a u kolikoj meri to treba da bude posebna briga posebnih državnih organa i posebnih tela u privrednim organizacijama?
- Godišnje priizvodimo više doktora tehničkih nauka nego patentibilnih pronalazaka. Mnoge činjenice ukazuju da se u našem društvu, u regulisanju međuljudskih odnosa u procesima ocenjivanja i primenjivanja inovacija, uporno beži od poštenog i naučno ispravnog vrednovanja pronalazačkih sposobnosti ljudi. Slavimo Nikolu Teslu i ponosimo se njime, ali se kod nas ipak uporno izbegava da u razrešavanju nekih naših dilema koristimo pouke koje nam nudi analiza Tesline pronalazačke biografije. U kreiranju politike tehnološkog razvoja uporno se, protivno principu kauzalnosti, nameću naučno neispravni recepti preskakanja sadašnje pronalazačke situacije. Toj nenaučnoj težnji "preskakanja polazne situacije" robuju i mnogi uticajni kadrovi sa najvišim obrazovanjem i naučnim zvanjima, a iz toga proizilazi (u velikoj meri): i nekorektan odnos prema sadašnjoj pronalazačkoj bazi, i mlako suprotstavljanje nekorektnim postupcima prema novatorima radnicima u privrednim organizacijama, i pogrešna opredeljenja po pitanju tipa i obima patentne zaštite, i stanje loše organizovanosti pronalazačke baze...

Donekle u vezi sa svim ovim upravo navedenim idu i ova pitanja: Ako su u pravu oni koji o pravoj i zdravoj dobiti misle kao Šrajber, znači li to da mi moramo, pored ostalog, odlučno i brzo, kao najhitniji zadatak, preuređivati ovo naše društvo u inovacijsko društvo (za što se zalažu mnogi)? A ako bismo se zaista opredelili za najbrže moguće uspostavljanje inovacijskog društva, da li bismo i u kolikoj meri mogli u tome računati i na ovu pronalazačku bazu koju sada imamo ili bi tu sadašnju pronalazačku bazu trebali i dalje uglavnom zaobilaziti? Drugim rečima, šta ovi pronalazači koje sada imamo, ovakvi kakvi su, mogu društvu dati i da li odgovor na ovo pitanje treba da bude rezultat naučne analize konkretnog pronalazačkog stvaralaštva (finansirali smo tako puno nazovinaučnih radova pa bi i za ove analize para moralo biti) ili se može dozvoliti da taj odgovor bude stvar površnog činovničko-politikantskog procenjivanja? Kakve su po tom pitanju potrebe Republike Srbije kojoj je svestran preporod neophodan? Treba li ona (Republika Srbija) u punoj meri da prihvati pronalazačke doprinose? Treba li Srbija odlučno da prekine sa

dosadašnjom praksom odbacivanja pronalazačkih doprinosa, da prekine sa primenom one ili neke efikasnije tehnike odbacivanja kakva je primenjena u odbacivanju "vidasila" i kakva se primenjuje u neprihvatanju "agrostemina", moje "dvostrone plovilice" i još nekih pronalazaka vrlo velike vrednosti?

Manifestacije razlaza baze i foruma

Mi koji stvaramo dobre pronalazke imamo mnogo razloga da budemo nezadovoljni. Iz toga koja su sve pitanja napred iskazana, kao i iz toga kako su iskazana, naslućuje se kako problematiku pronalazaštva i izlaz iz ovog lošeg stanja vidim ja i moji istomišljenici pronalazači. Po svim ovim pitanjima su stavovi naših foruma znatno drukčiji. Razlaz između Republičkog odbora i pronalazača Novog Beograda drastično se manifestovao po pitanju predloga promene zakona o pronalascima.

Sasvim je prirodno što se po svim bitnim pitanjima podudaraju interesi pronalazača i jedne zdravo postavljene privredne organizacije za plasman pronalazaka. Čini mi se da je beogradska organizacija CISIM jedna takva zdravo postavljena organizacija. I suviše dugo stičem iskustva kao pronalazač da bih naivno, onako "iz prve", poverovao da su u CISIM-u sve stvari postavljene na najbolji mogući način. Ali, dopalo mi se ono što je o CISIM-u objavljeno u Politici 8. maja u članku "Znanje najskuplja roba", a dopalo mi se i ono što je njihov direktor izneo na savetovanju u okviru ovogodišnjeg sajma tehnike. Zatim, respektujem činjenicu da oni postoje i dobro zarađuju, a plasman pronalazaka im je jedina delatnost. Ponavljam, prirodno je što nam se interesi podudaraju: i pronalazačima i njima dobro dolazi jedino od plasmana pronalazaka. Međutim, isto tako je prirodno, s obzirom na razlaz sa svojom pronalazačkom bazom, što je na pomenuti Politikin članak od 8. maja usledila negativna reakcija od strane predsednika Republičkog odbora Saveza pronalazača Srbije koji je i sekretar komisije za pripremu kongresa pronalazača. Posle te reakcije stvari su postale do kraja jasne. Po pitanju obima i po pitanju trajanja patentne zaštite stavovi su nam dijametralno suprotni. Mi smo uvereni da se možemo uspešno nositi sa inostranom pronalazačkom konkurencijom, a oni u to sumnjaju. Mi smatramo da nam je nepotrebna takva zaštita od inostranstva koja se ostvaruje zakonskim sakaćenjem vlastitog pronalazaštva, a oni su uporni u nastojanju da takva "zaštita" Jugoslaviji ostane...

I suviše je očito da oni ne treba da budu članovi foruma **naše** organizacije i da ne treba da pripremaju **naš** kongres. Sem ukoliko se i dalje ne veruje da nama zaista nisu potrebni tutori.

U Novom Beogradu

23. maja 1989.